

הכשר כלים לפסח

רב דניאל שטיין

א. במדבר (ל"א, כ"ב-כ"ג) - "אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת. כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי גדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים" [פרש"י (שם) - כדרך תשמישו הגעלתו, מה שתשמישו ע"י חמין, יגעילנו בחמין, ומה שתשמישו ע"י צלי, כגון השפוד והאסכלה, ילבנו באור וכו', כל דבר שאין תשמישו ע"י האור, כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור וכו' מטבילין ודיו ודוקא כלי מתכות].

ב. איסור והיתר (כלל נ"ח סי' ק"ד) - ומה שמברכים על טבילת כלי סעודה חדשים, ואין מברכים על ההגעלה משום שהטבילה היא מצות עשה וכו' ואילו ההגעלה היא כמצות לא תעשה כדי שלא יאכל טעם נבילה וטריפה.

ג. גמ' ע"ז (עה:-עו.) - ולמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר, גיעולי עובדי כוכבים דאסר רחמנא היכי משכחת לה אמר רב חייה בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא. מכאן ואילך לישתרי, גזירה קדירה שאינה בת יומא משום קדירה בת יומא.

ד. שו"ע (סי' תמ"ז סע' י') - נותן טעם לפגם, מותר גם בפסח. הגה: ויש מחמירין, וכן נוהגין באלו המדינות. ובמקום שיש מנהג להחמיר, אפילו משהו ונותן טעם לפגם אסור.

ה. רמ"א (סי' תנ"ב סע' א') - ואם לא הגעיל קודם זמן איסורו יכול להגעיל עד הפסח, שאז חמץ במשהו ואינו מועיל הגעלה שחוזר ובוֹלע. אבל מותר ללבן כלי תוך הפסח.

ו. משנ"ב (סי' תנ"א ס"ק כ"ב) - דכתיב בפרשת הגעלת כלי מדין אך את הזהב וגו' כלומר רק את הזהב דהיינו כשאין שם חלודה רק זהב בלבד מועלת הגעלה להפליט הבלוע אבל כשיש שם חלודה יש לחוש שמא יש שם משהו מן החמץ והחלודה מכסהו ולזה לא מהני הגעלה כי אין הגעלה למה שהוא בעין.

ז. שו"ע (סי' תנ"א סע' ה') - כלים שמשמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות וכיוצא בהם, צריכים ליבון, והליבון הוא עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהם. הגה: ויש מקילין אם נתלבן כל כך שקש נשרף עליו מבחוץ ונוהגין כסברא ראשונה בכל דבר שדינו בליבון, אבל דבר שדינו בהגעלה, רק שיש בו סדקים או שמחמירין ללבנו, סגי בליבון קל כזה. תצובה צריך ליבון. [משנ"ב (ס"ק ל"ד) - וזהו רק לכתחלה משום חומרא דחמץ דבאמת שתי קדרות הנוגעות זו בזו אין יוצאת הבליעה מזו לזו כמבואר ביו"ד סימן צ"ב ס"ח וגם יש לתלות שאף אם נשפך כבר נשרף והלך לו כיון שבכל שעה היא על האש וע"כ בודאי די לזה בליבון קל ובדיעבד אף אם נשתמש עליו בלי ליבון כלל ג"כ אין לאסור].

ח. ויקרא (ו', כ"א) - "וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף במים" [פרש"י (שם) - לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר, והוא הדין לכל הקדשים וכו' אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם].

ט. שו"ע (יו"ד סי' קי"ג סע' ט"ז) - כלים שבשל בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים, צריכים הכשר. ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המצריכים הכשר, אם הוא כלי חרס מגעילו שלש פעמים, ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא.

י. שו"ע (סי' תנ"א סע' כ"ו) - כלי זכוכית אפילו מכניסין לקיום ואפילו משתמש בהם בחמין, אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו. הגה: ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה לא מהני להו וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו. [שער הציון (ס"ק קנ"ו) - דמצאתי בחידושי הריטב"א בשם הרא"ה דדעתו גם כן דכלי זכוכית בולע וצריך הגעלה, אלא דכתב שם דהגעלה לא מהני להו משום דחייס שמא פקעה].

יא. שו"ע (סי' תנ"א סע' ה') - כלים שנשתמש בהם בחמין, כפי תשמישן הכשרן. אם תשמישן בכלי ראשון, כגון כף שמגיסין בו בקדירה, צריך להכשירן בכלי ראשון, ואם תשמישן בכלי שני, הכשרן בכלי שני, וכלי שמשמשין בו בעירוי שמערה מכלי ראשון, לא סגי ליה בהכשר דכלי שני אלא צריך לערות עליו מכלי ראשון.

יב. שו"ע (סי' תנ"א סע' ו') - כל כלי הולכין בו אחר רוב תשמישו, הלכך קערות אף על פי שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש, כיון שרוב תשמישן הוא בעירוי שמערה עליהן מכלי ראשון, כך הוא הכשרן. הגה: ויש מחמירין להגעיל הקערות בכלי ראשון וכן הוא המנהג. וכן בכל דבר שיש לחוש שמא נשתמש בו בכלי ראשון, כגון כפות וכדומה לזה. ויש מחמירין להגעיל כל כלי שתיה אעפ"י שתשמישן בצונן, משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין וכן הוא המנהג להגעילן, ובדיעבד להו בשטיפה. וקערות גדולות שלא יוכל להכניס תוך כלי ראשון, יתן עליהם אבן מלובן ויערה עליהם רותחין מכלי ראשון, והוי ככלי ראשון. וכן כל כיוצא בזה. ויעביר האבן על כל הכלי, שאז מגעיל כולו.

יג. טור (יו"ד סי' קכ"א) - ונקרא כלי ראשון בעודו רותח אפילו אינו על גבי האש, וי"א אם נשתמש בכלי בעודו ע"ג האש צריך שתהיה ג"כ ההגעלה דווקא בכלי שהאש מהלך תחתיו והכי מסתבר.